

Memòria d'excavació: Illa d'en Reixac

Aurora Martín i Ortega

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

JACIMENT : ILLA D'EN REIXAC

MUNICIPI : ULLASTRET

COMARCA: BAIX EMPORDÀ

CAMPANYA : 1996

DIRECTORA: AURORA MARTIN i ORTEGA

TÈCNICS ARQUEÒLEGS: JORDI CARAVACA i DELCLÓS

CARME MONTALBAN i MARTÍNEZ

MEMÒRIA D'EXCAVACIÓ

Girona, desembre de 1999

INDEX

1. INTRODUCCIÓ:

- 1.1- El jaciment de l'Illa d'en Reixac
- 1.2- Justificació dels treballs i dates de la intervenció
- 1.3- Participants

- ELS TREBALLS D'EXCAVACIÓ

- 2.1- El sondeig al sector 2
- 2.2- El sondeig al sector 9
- 2.3- El sondeig al sector 14 o pati
- 2.4- Consideracions finals i cronologia
- 2.5- Planimetria

3. ANNEXOS

- 3.1- Inventari d'U.E.
- 3.2- Inventari de materials arqueològics
- 3.3- Estudi de la fauna del sector 2 , per Susanna Casellas

1.- INTRODUCCIÓ

1.1- EL JACIMENT DE L'ILLA D'EN REIXAC

Fitxa tècnica:

Nom: Illa d'en Reixac

Municipi: Ullastret

Comarca: El Baix Empordà

Coordenades

Latitud : 42° 00' 30" N

Longitud : 3° 05' 01" E

Alçada s.n.m: 13 m

El jaciment de l'Illa d'en Reixac es troba situat a l'extrem NE del terme municipal d'Ullastret, prop del seu límit amb el de Llubià, a la comarca del Baix Empordà. Dista uns 400 m de l'*oppidum* del Puig de Sant Andreu. Es localitza al full 296 (Verges) del Mapa Topogràfic d'Espanya a escala 1:50.000.

El jaciment de l'Illa d'en Reixac, descobert l'any 1947, es va començar a excavar a meitats dels anys seixanta. Des de 1974 fins el 1984 s'hi van realitzar diversos sondejos, amb intervencions anuals. La intervenció actual correspon al projecte d'excavació en extensió endegat l'any 1987, i del qual fins ara s'han entregat al Servei d'Arqueologia tres Memòries d'excavació : la primera corresponent a les anualitats 1987-1989, la segona corresponent a 1990-1992 i la tercera de 1993-1995. Finalment aquesta, corresponent a la intervenció de 1996, amb els resultats de tres sondejos puntuals que complementen els de la tercera memòria, atès que els treballs s'han portat a terme amb la finalitat de precisar alguns punts que havien quedat pendents per a una millor interpretació de la intervenció feta a la zona 15 en els anys 1993 a 1995.

1. 2- JUSTIFICACIÓ DELS TREBALLS I DATES DE L'EXCAVACIÓ

L'any 1995 varem donar per acabat el projecte que durant els anys 1993 a 1995 havíem dut a terme a la zona 15 de l'Illa d'en Reixac, i del qual el mes de juliol del 1996 es va lliurar al Servei d'Arqueologia la memòria d'excavació corresponent. Aquesta memòria comprenia també els treballs realitzats als sectors 1/3 de la zona 15 excavats

els anys 1991-92. Amb tot, quedaven alguns problemes puntuals per a resoldre en relació a la interpretació de la funció d'algun dels sectors excavats, i de les reformes portades a terme a l'edifici al llarg de la seva utilització (en el curs dels treballs havíem constatat almenys dues fases constructives), que s'havien d'esclarir cara a la comprensió general de la zona 15. Per això, durant la setmana del 23 al 27 de setembre de 1996, s'hiva fer una petita campanya d'excavació. Els treballs es varen dur a terme en els sectors següents:

1. Al sector 14, que constitueix un gran espai obert o pati, a l'entorn del qual s'organitza l'edifici, hi havia un apilonament de pedres de tamanys diversos, que ocupava bona part del sector. Amb l'objectiu de comprovar la naturalesa d'aquest apilonament i la potència que tenia, es va obrir una rasa de 1,5 m d'amplada que anava des del mur sud, que separa la zona 15 de la zona 14 (que és un carrer), fins al centre de l'apilonament de pedres.
2. Al sector 2, s'ha fet un sondeig al costat sud. Aquest sector no presenta l'estructura dels que té a banda i banda (sectors 1/3 al nord i 7/15, 8/17 al sud), que són sales amb un petit porxo o avantsala, que obren a un mateix espai de circulació (sector 18). El sector 2 pel contrari consta d'una sola sala, de dimensions més grans, coincidint el mur que el tanca pel sud amb la línia marcada pel límit anterior de les avant-sales dels altres sectors. A més, aquest mur que tanca pel costat de migjorn, presenta una tècnica constructiva diferenciada respecte als dels altres sectors i no està lligat amb els murs amb els que es relaciona. Atès que el conjunt de les quatre habitacions sembla que conforma una unitat arquitectònica, tant pel que fa a la tècnica constructiva com a les característiques estilístiques, es va procedir a efectuar un sondeig en aquesta part sud del sector, per tal de determinar si en el moment fundacional aquest espai presentava la mateixa estructura que coneixem en els sectors veïns.
3. Al sector 9 calia comprovar si el mur que el tanca pel nord s'hauria construït en un moment posterior a la resta dels murs de tancament del mateix. En aquest cas, el sector hauria estat un espai de circulació en una primera fase, fins a la construcció del mur nord, i podria haver estat una entrada important al conjunt edifici.

1.3- PARTICIPANTS

Direcció dels treballs :

Aurora Martin Ortega

Jordi Caravaca Delclós

Carme Montalban Martínez

Estudi de fauna:

Susanna Casellas Parra

Amb la col.laboració dels estudiants de la Universitat de Girona:

Sandra Casas Mascarós

Ferran Codina Falgàs

Natàlia Colomeda Folgado

Gabriel de Prado Cordero

Joan Margall Sastre

Gloria Ñaco

Daniel Punseti Puig

Caro Reixac

2. ELS TREBALLS D'EXCAVACIÓ

2.1- EL SONDEIG AL SECTOR 2

Aquest sondeig es va obrir a l'extrem meridional del sector, amb una amplada de 4'55 m est-oest, tota la del sector, per una llargada de 1'90 m, és a dir, la distància entre la línia de façana i els murs que separaven les sales de les avant-sales en els sectors veïns. La superfície total era per tant de 8'65 m².

En total s'hi varen excavar tres estrats. Per sota del nivell de sòl en el que s'havia deixat l'excavació (UE. 15164), es va trobar un estrat de reompliment, de terres de color marró clar, d'uns 30 cm de potència, compactes i homogènies, que cobrien tota la superfície del sector (UE. 15300).

Per sota va aparèixer un altre estrat, la UE. 15301, corresponent a un nou sòl, de terra trepitjada de color marró fosc, molt compacta i amb taques de carbó i altres de color taronja, que podrien ésser petits fragments de tovot. No cobria la totalitat del sector 2, sinó que només es va trobar en el costat est. Es conservava en una amplada de 2'73 m des del mur de separació amb els sectors 1/3. A sobre d'aquest sòl, i vora l'angle sud-est del sector 2, es va trobar una concentració de restes de fauna (veure annex), i de ceràmica posada de manera acurada (UE. 15302). Aquests materials els hem interpretat com una ofrena, i no es va trobar cap fossa en la que haguéssin pogut estar dipositats. Per això, considerem que ens trobem davant d'una ofrena d'animals i ceràmica dipositada directament sobre el sòl, o tal vegada dintre d'un recipient de material perible, del qual no n'ha quedat cap resta, d'igual manera que es va documentar sobre el sòl de la fase posterior.

Per sota es va trobar un nou estrat de reompliment, la UE. 15303, que en el costat oest del sondeig apareixia directament sota la UE. 15300, i en l'est tenia el sòl 15301 a sobre. Era de terres compactes, homogènies, de color taronja, i només es va excavar en el costat est, en el que s'hi va fer un petit sondeig per comprovar la seva potència. En la part excavada l'estrat 15303 era totalment estèril pel que respecta a material arqueològic. Aquest fet i la textura i color que presentava ens du a pensar que es pot tractar de l'esfondrament de les parets de tovot de la fase anterior de l'edifici, tot i que caldria excavar-lo en una major superfície.

En total el sondeig practicat al sector 2 va assolir una fondària de 30 cm en el costat oest. La seva excavació sembla assegurar que aquest sector, contràriament al que passa en els altres d'aquest bloc d'edificació de la zona 15, va funcionar sempre amb el mur meridional, el del costat d'accés, tancat a nivell de la façana, i no s'hi ha identificat cap resta que permeti pensar en l'existència d'alguna estructura que conformés una avantsala en el mateix.

2. 2- EL SONDEIG AL SECTOR 9

El sector 9 pel seu costat sud es troba obert al pati o sector 14, amb el qual es comunica per un llindar. Pels altres tres costats, en la darrera fase d'utilització de l'edifici el sector es trobava tancat per murs sense cap obertura. L'excavació del sector 9 es va aturar quan es va localitzar l'últim nivell de sol conservat en el mateix, la UE. 15181 (sense excavar encara). Aquest sòl passava per sota del mur nord del sector (M-181), que pel costat interior de l'habitació continuava avall, però experimentant un lleuger entrant o retranqueig.

L'excavació de 1996 ha consistit en un sondeig de 2 x 2 m just a l'angle NO del sector, pel costat exterior (carrer 13). El sondeig, que va assolir una fondària de 30 cm, amb un sol nivell sedimentològic (UE. 15305), va permetre constatar que pel costat exterior el mur continuava al nivell més profund, i el lleuger entrant que s'observa en el costat exterior aquí no existeix.

2. 3- EL SONDEIG AL SECTOR 14 O PATI

La rasa practicat al centre del sector, des de l'apilonament de blocs i pedres fins al mur de tancament pel costat sud, de 1'5 m d'amplada est-oest, per 7 m de longitud nord-sud, es va excavar fins a una fondària de 20 cm, en la qual es va trobar un únic nivell de terres gris-amarronada, de textura força pulverulenta (UE. 15304). L'excavació va permetre observar la desaparició dels blocs en el nivell assolit, però no ha estat possible interpretar amb certesa l'origen i naturalesa d'aquest apilonament, que ara com ara sembla que podria correspondre a un enderroc d'alguna estructura propera, més que no pas a un apilonament posterior a l'abandonament de l'edifici, atesa la litologia, talla i mesures de bona part del material.

2. 4- CONSIDERACIONS FINALS. CRONOLOGIA.

Els tres sondejos practicats han permès, en dos dels casos, obtenir uns resultats positius sobre la naturalesa del problema a resoldre. Així, en el cas del sector 2 s'ha pogut comprovar l'existència d'una estança que, a la fase més vella manté les dimensions de la fase posterior. A totes dues fases el sector es trobava tancat a línia de façana i es pot desestimar que hagués tingut una avantsala en el moment més vell, de la mateixa manera que tampoc la té a la fase recent. Per altra banda, la troballa de l'ofrena de fauna (UE.15302), dipositada sobre el sòl de la fase vella (UE. 15301), permet assegurar no només un molt probable ús com a sala d'ofrenes de l'estança, sinó també un mateix ritual de deposició sobre el sòl, i no dintre d'una fossa, tal com es va poder documentar a la fase final d'utilització. Cronològicament, la fase més vella s'ha de situar dintre una cronologia ampla de s. IV aC. La vaixella fina d'importació del nivell de reompliment existent per sobre del sòl, la UE. 15300, és ceràmica àtica, amb dos fragments de figures roges i tres de vernís negre, que es poden portar a meitats del s. IV aC, mentre que l'àmfora d'importació és púnico-ebusitana de cronologia semblant. Associat a l'ofrena de fauna, es va trobar un conjunt poc nombrós de ceràmica, amb materials indígenes: vint-i-tres fragments de feta a mà, cinc de comuna ibèrica i vint-i-dos d'àmfora ibèrica, i entre les importacions s'han d'esmentar cinc fragments de ceràmica àtica de figures roges, un d'àmfora massaliota i vint-i-dos de púnico-ebusitana, així com dos fragments informes d'un vas de ceràmica comuna púnico-ebusitana. Tot el conjunt es pot datar a meitats del s. IV aC. Tot això permet suposar una llarga pervivència a aquesta zona cultural de l'Illa d'en Reixac, en la que es constaten almenys dues fases constructives, amb reformes puntuals.

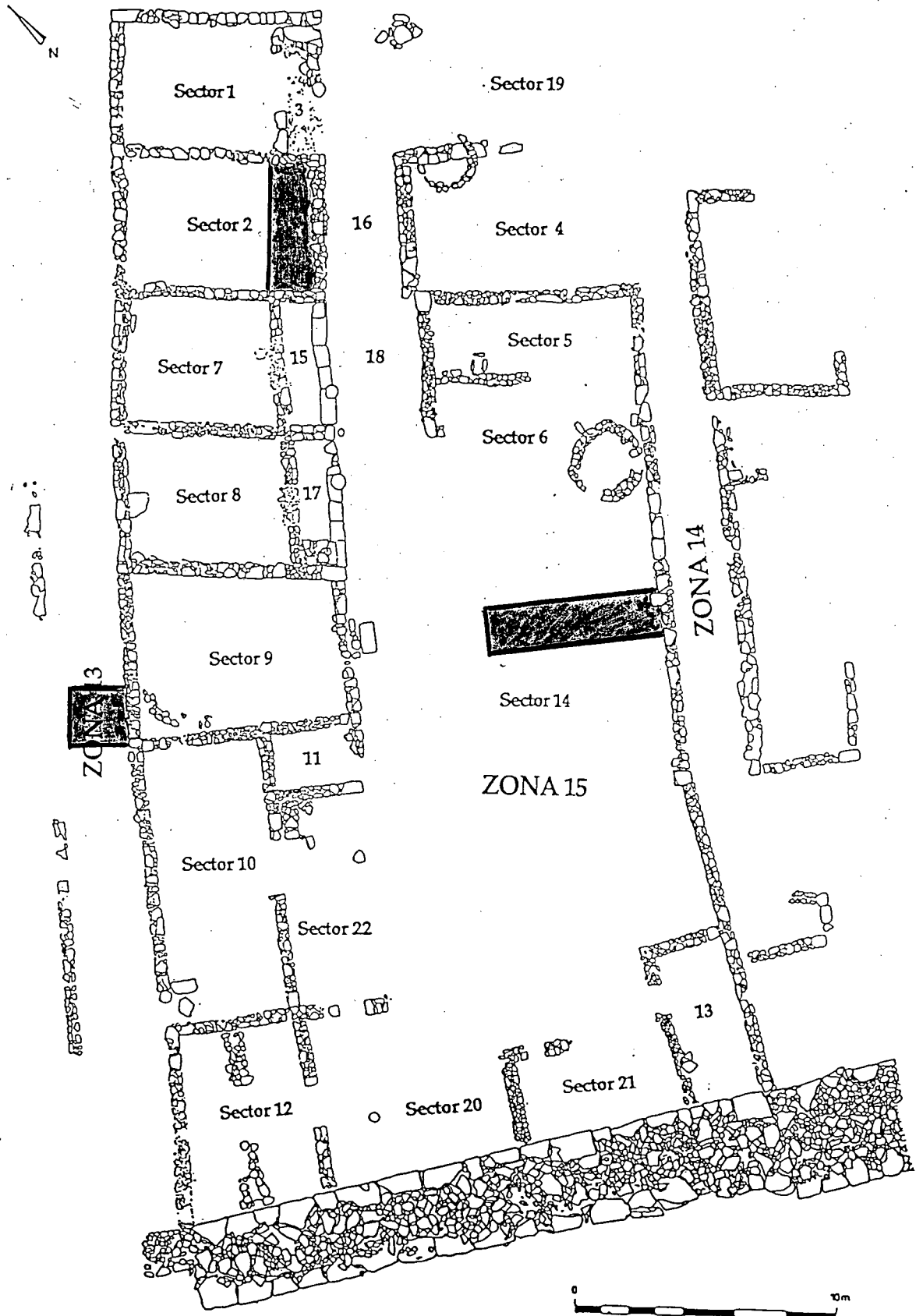
Al sector 9, el resultat de la intervenció permet descartar la possibilitat de què hagués funcionat obert com un gran pas vers el carrer 13 en una fase anterior, i així es mantindria com a accés principal a l'interior del recinte cultural l'entrada que s'obre cap a l'est, a la zona 9, carrer que a l'estadi actual de l'excavació sembla desembocar a una plaça. Aquesta solució seria, en realitat la més lògica si es considera la situació del sector 9 dintre la trama urbana del jaciment de l'Illa d'en Reixac, l'indant amb el carrer 13, via que dona accés a la muralla. Per altra banda, en aquest costat nord l'edifici disposa d'una porta de petites dimensions al sector 10, més propera a la fortificació.

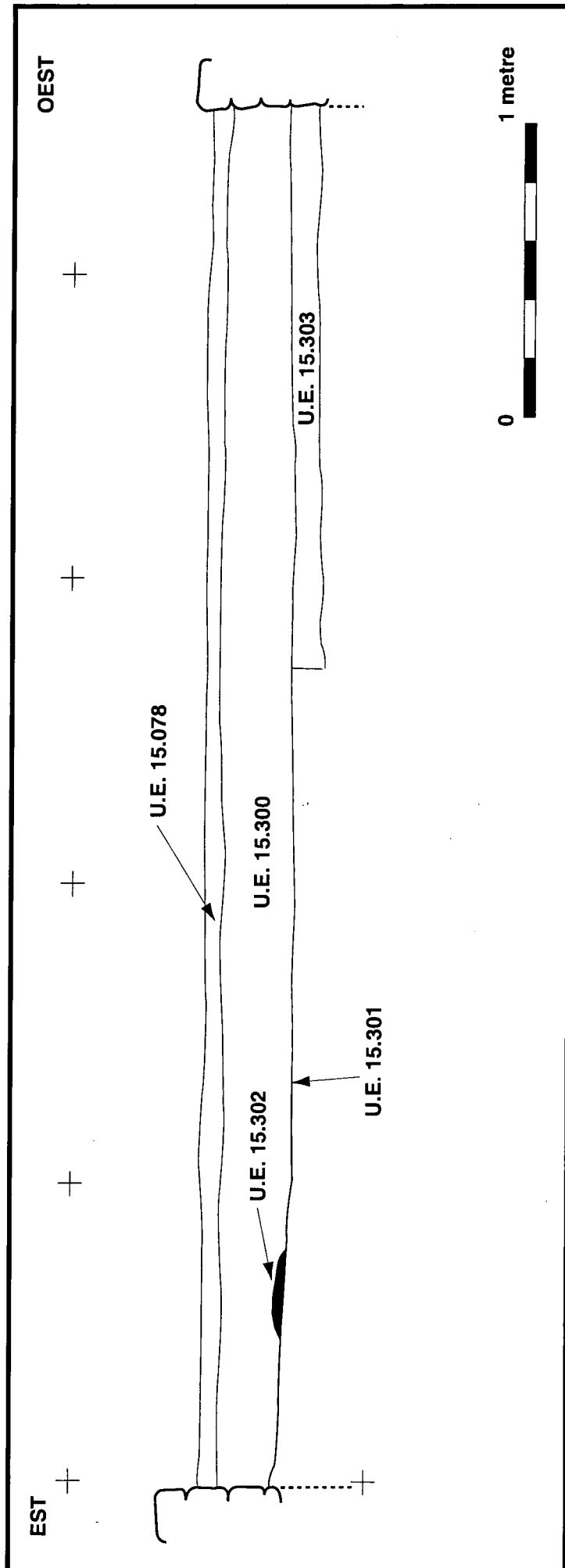
Finalment, el sondeig al pati, com ja hem comentat més amunt, no ha permès la interpretació definitiva de l'apilonament de pedres existent al mig del sector. Cronològicament, el nivell de reompliment existent per sota del sòl del pati ha donat una cronologia ampla, que també es situa al llarg del s. IV aC.

2. 5- PLANIMETRIES

- Situació dels sondejors
- Secció est-oest del sondeig al sector 2

ZONA 9

IR 96. Secció est-oest del sector 2

3. ANNEXOS

3.1- INVENTARI D'UE

ILLA D'EN REIXAC Inventari U.E.

Zona	Sector	Nº U.E.	Identificació	Any
15	2	15300	Capa sota paviment 15164	1996
15	2	15301	Sol construït, al costat est del sector	1996
15	2	15302	Ofrena de fauna i ceràmica	1996
15	2	15303	Capa sota paviment 15301	1996
15	14	15304	Capa sediment gris a rasa del pati sector 14	1996
15	9	15305	Capa sediment sondeig fet fora sector 9 (al carrer 13)	1996

3.2- INVENTARI DELS MATERIALS ARQUEOLÒGICS

Lloc	Illa d'en Reixac		atica	5	2	afenpun		
Any	1996		taros			aetr		
Unitat	15300		petest			agre		
Sector	2		protoc			amas		
Caixa			campa			apun	38	3
	Frag. Individ.		vndiv			aiber	22	0
nbtot	134	8	alt			aital		
ctf	6	3	iberp			aalt		
amfora	60	3	coscat			intrus		
cnt			comiber	68	2	tpq	-400	
ctfindig	68	2	sandw			taq	-300	
morter			cuint			dif	100	
			pclar					
bnero			comalt					
corofa			mortm			DATACIO DEFINITIVA T.P.Q. <input type="text"/> T.A.Q. <input type="text"/> Fase <input type="text"/>		
jonja			morti					
grmono			mortp					
psjp	1	1	mortalt					
VERIFICACIO				Nbtot	Ctf	Amfora	Ctfindig	Morter
TOTALS:			Fragments	134	6	60	68	
			Individus	8	3	3	2	

Lloc
 Any
 Unitat
 Sector
 Caixa

Frag. Individ.

nbtot
 ctf
 amfora
 cnt
 ctfindig
 morter

bnero
 corofa
 jonia
 grmono
 psjp

atica
 taros
 petest
 protoc
 campa
 vndiv
 alt

iberp
 coscat
 comiber
 sandw
 cuint
 pclar
 comalt

mortm
 mortl
 mortp
 mortalt

afenpun
 aetr
 agre
 amas
 apun
 aiber
 aital
 aalt

intrus

tpq

taq

dif

DATACIO DEFINITIVA	
T.P.Q.	<input type="text"/>
T.A.Q.	<input type="text"/>
Fase	<input type="text"/>

VERIFICACIO		Nbtot	Ctf	Amfora	Ctfindig	Morter
TOTALS:	Fragments	107	5	69	8	2
	Individus	10	2	5	0	2

Lloc
 Any
 Unitat
 Sector
 Caixa

Frag. Individ.

nbtot
 ctf
 amfora
 cnt
 ctfindig
 morter

bnero
 corofa
 jonia
 grmono
 psjp

atica
 taros
 petest
 protoc
 campa
 vndiv
 alt

iberp
 coscat
 comiber
 sandw
 cuint
 pclar
 comalt

mortm
 morti
 mortp
 mortalt

afenpun
 aetr
 agre
 amas
 apun
 aiber
 aital
 aalt

intrus

tpq

taq

dif

DATAICIO DEFINITIVA	
T.P.Q.	<input type="text"/>
T.A.Q.	<input type="text"/>
Fase	<input type="text"/>

VERIFICACIO		Nbtot	Ctf	Amfora	Ctfindig	Morter
TOTALS:	Fragments	407	2	270	122	
	Individus	25	1	8	13	

Jaciment **L'Illa d'en Reixac**
Any **1996**

UE **15300**
Sector **2**

Matèria	Nº inv.	Tipus	Quadre	X	Y	Z
CERAMICA	1	CTF				
Caixa		CTFINDIG				
		AMFORA				
Àrea d'estudi						

tpq -400

taq -300

Jaciment **L'Illa d'en Reixac**
Any **1996**

UE **15300**
Sector **2**

Matèria	Nº inv.	Tipus	Quadre	X	Y	Z
MCNR	2	1 Fitxa				
Caixa						
Àrea d'estudi						

tpq

taq

Jaciment **L'Illa d'en Reixac**
Any **1996**

UE **15300**
Sector **2**

Matèria	Nº inv.	Tipus	Quadre	X	Y	Z
FAUNA	3	ossos				
Caixa		malacologia				
Àrea d'estudi						

tpq

taq

Jaciment **L'Illa d'en Reixac**
Any **1996**

UE **15300**
Sector **2**

Matèria	Nº inv.	Tipus	Quadre	X	Y	Z
LITIC	4	3 pedres planes				
Caixa						
Àrea d'estudi						

tpq

taq

Jaciment **L'Illa d'en Reixac**
Any **1996**

UE **15300**
Sector **2**

Matèria	Nº inv.	Tipus	Quadre	X	Y	Z
METALL	5	1 ferro				
Caixa						
Àrea d'estudi						

tpq

taq

Jaciment **L'Illa d'en Reixac**
Any **1996**

UE **15301**
Sector **2**

Matèria	Nº inv.	Tipus	Quadre	X	Y	Z
CERAMICA	1	CNT				
Caixa		CTF				
		CTFINDIG				
Àrea d'estudi		AMFORA				
		MORTER				

tpq -400

taq -350

Jaciment **L'Illa d'en Reixac**UE **15301**Any **1996**Sector **2**

Matèria	Nº inv.	Tipus	Quadre	X	Y	Z
FAUNA	2	ossos				
Caixa		malacologia				
Àrea d'estudi						

tpq

taq

Jaciment **L'Illa d'en Reixac**UE **15301**Any **1996**Sector **2**

Matèria	Nº inv.	Tipus	Quadre	X	Y	Z
METALL	3	bronzes				
Caixa		escòries				
Àrea d'estudi						

tpq

taq

Jaciment **L'Illa d'en Reixac**UE **15304**Any **1996**Sector **14**

Matèria	Nº inv.	Tipus	Quadre	X	Y	Z
CERAMICA	1	CNT				
Caixa		CTF				
		CTFINDIG				
Àrea d'estudi		AMFORA				

tpq -400

taq -300

Jaciment **L'Illa d'en Reixac**UE **15304**Any **1996**Sector **14**

Matèria	Nº inv.	Tipus	Quadre	X	Y	Z
MCNR	2	1 Fitxa				
Caixa						
Àrea d'estudi						

tpq

taq

Jaciment **L'Illa d'en Reixac**UE **15304**Any **1996**Sector **14**

Matèria	Nº inv.	Tipus	Quadre	X	Y	Z
FAUNA	3	ossos				
Caixa		malacologia				
Àrea d'estudi						

tpq

taq

Jaciment **L'Illa d'en Reixac**UE **15304**Any **1996**Sector **14**

Matèria	Nº inv.	Tipus	Quadre	X	Y	Z
METALL	4	tija de bronze				
Caixa		escòria de ferro				
Àrea d'estudi						

tpq

taq

3.3- ESTUDI DE LA FAUNA

Susanna Casellas

Illa d'en Reixac: Zona 15

Estrat 1 i Estrat 4

Al sector 2 de la zona 15 s'hi va dur a terme, l'any 1996, un sondeig que va aportar restes faunístiques pertanyents a dues unitats estratigràfiques diferenciades, que per ara han estat anomenades Estrat 1 i Estrat 4.

Tot hi que la mostra és molt escassa -218 efectius en total-, tant en el cas de l'Estrat 1 com en el de l'Estrat 4, sembla que les característiques del registre faunístic són prou peculiars com per pensar en un possible ús cultural de l'edifici de la zona 15 ja en un moment anterior al documentat a la totalitat d'aquest espai. No obstant, cal recordar que estem tractant els resultats obtinguts en la realització de dos sondejors puntuals, per la qual cosa tampoc podem descartar que l'ampliació de la zona excavada aportés noves dades que ens fessin descartar aquesta hipòtesi.

L'Estrat 1 (UE. 15302)

Dels dos analitzats, és el que conté un major nombre de restes -147- i les espècies documentades són bovins (*Bos taurus*), ovicaprins (*Ovis aries*, *Capra hircus* i ovicaprins no determinats) i porc domèstic (*Sus domesticus*). A més, tenim dos fragments de diàfisi de tibia que podrien pertànyer a un gos (*Canis familiaris*), tot i que el seu tamany i estat de conservació no ens permet assegurar-ho.

La major part de la mostra ha estat determinada a nivell taxonòmic -87.8%- i l'animal més abundant és el grup dels ovicaprins, amb una freqüència relativa igual al 75.5% del total, mentre que els valors per als suïns i els bovins són, respectivament, d'un 8.2 i un 2.7%. Els determinats anatòmicament són un 8.8% del total de la mostra i els no determinats tant sols un 3.4%. Aquests darrers valors, per sí mateixos, fan que la mostra es distanciï del que solen ser els resultats habituals per als dipòsits originats a partir de rebutjos de cuina o àpats, ja que ens indiquen una presència molt elevada de restes senceres.

De fet, és bàsicament l'elevat nombre d'ossos d'ovicaprí i les característiques de les seves restes les que ens fan pensar en algun tipus de dipòsit no subsistencial. Els ossos dels altres tàxons podrien formar part, o no, del contingut d'aquest suposat dipòsit.

En el cas del boví, tenim representades les restes d'un únic individu adult i en el dels suïns comptariem amb les restes de dos animals, un d'ells d'aproximadament tres anys en el moment del sacrifici i l'altre d'uns 6/7 anys com

ho indica la completa fusió dels ossos pelvians. També la repartició esquelètica per a aquestes dues espècies és variada, ja que en els dos casos, tot i l'escàs nombre de fragments, hi tenim representats el cap, el tronc i l'extremitat pelviana, gairebé sempre a partir d'ossos fragmentats. Cal comentar una única excepció a aquesta norma: la presència de dues tibies senceres, pertanyents a un mateix individu del gènere *Sus*.

El cas dels ovicaprins és prou diferent. Per començar, comptem amb un nombre molt elevat d'individus, que ha estat calculat os per os fins a obtenir-ne el nombre màxim. Per mitjà de l'húmer i el tercer metacarpí s'en poden recomptar nou, tots ells joves encara que amb dues classes d'edat ben diferenciades.

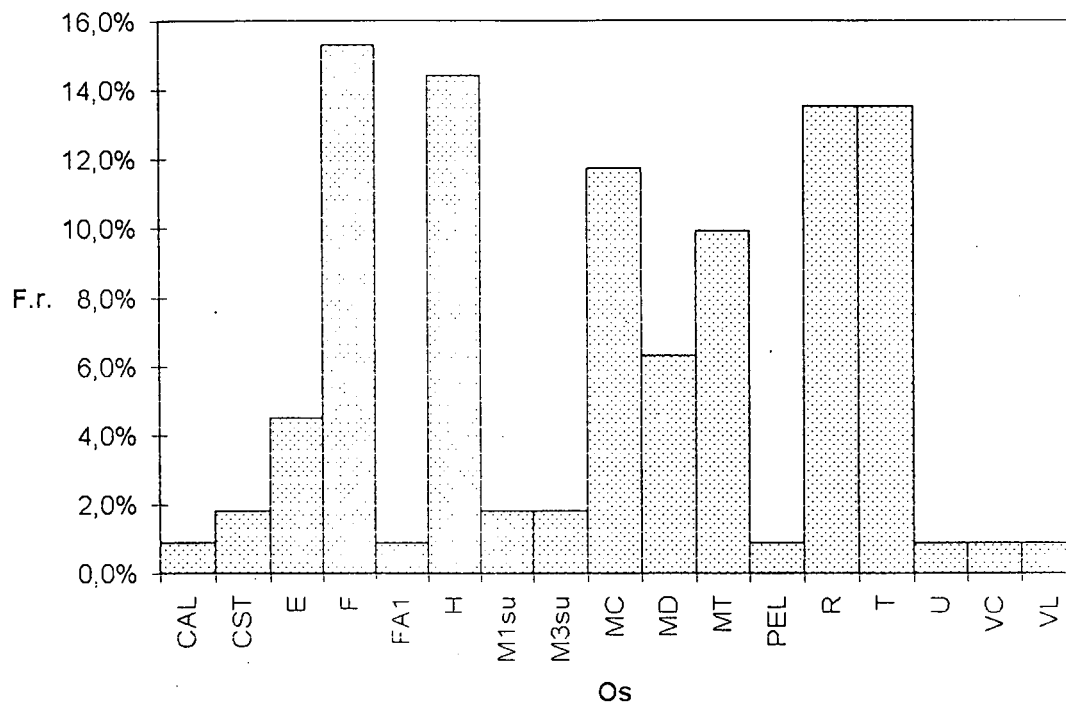
Segons les dades d'epifisació que ens ofereix Silver (1980), l'epífisi distal de l'húmer es fusiona als 10 mesos i la proximal als tres anys i mig, mentre que la distal del metacarpí ho fa pels voltants dels 18-24 mesos. Tenim doncs que segons aquest segon os, cap dels nou individus documentats sobrepassa els dos anys de vida -fet que no contradiu l'estat epifisari de cap altre os recuperat-, i d'entre aquests, segons l'húmer, dos tindrien més de 10 mesos; dos més, tot i no comptar amb porcions epifisàries, sembla que també superin aquesta edat i la resta, és a dir cinc individus més, no arribarien als 10 mesos de vida. Les sèries dentals ens ajuden a ajustar aquestes edats, encara que no per a tots els individus, ja que només disposem de 6 efectius vàlids. Segons les dades que ens ofereix el mateix Silver, dos dels exemplars superen els 18 mesos, un altre té aproximadament aquesta edat, dos més es situen pel mig any de vida i l'altre no arriba als 30 mesos d'edat. En general, doncs, podem parlar d'un primer grup d'edat format per animals molt joves -entre 6 i 10 mesos- i un altre de més madurs, a partir d'aquesta edat i sense arribar als dos anys.

També és la dentició la que ens permet ajustar amb més seguretat el gènere al que pertanyen els animals. Podem parlar de cinc ovelles i una cabra, mentre que els tres individus restants s'han de considerar com a ovicaprins no determinats.

Com ja hem esmentat, deixant de banda la joventut dels animals, hi ha altres aspectes que fan que la mostra defugui les característiques del que considerariem un dipòsit constituït per restes de cuina o àpats. Així major part dels ossos són sencers i com es pot observar al gràfic 1, hi ha una clara selecció -o com a mínim sobrerrepresentació- d'algunes de les parts.

S'observa una clara abundància d'ossos llargs, és a dir húmer, radi i metacarpí per a l'extremitat toràcica i fèmur, tibia i metatarsià per a la pelviana, però en canvi gairebé no hi ha restes d'ulna. Per altra banda les restes corresponents a crani i mandíbula són poc presents, a l'igual que les dels ossos plans com són l'escàpula i la pèlvis, els ossos curts i les costelles i vèrtebres. Vistos els resultats, només ens atrevim a parlar de selecció quan es tracta d'ossos

llargs de les extremitats, ja que la resta de la mostra podria també quedar fora d'aquest conjunt.

Gràfic 1: repartició esquelètica per a les restes d'ovicaprí a l'Estrat 1

Hi ha encara d'altres fets que resulten "anormals". Un d'ells és la manca gairebé total d'epífisis. Com ja hem dit els ossos corresponen a animals joves que per tant tenen les epífisis majoritàriament no fusionades. Si els ossos s'haguessin dipositat amb carn o haguessin estat consumits i la totalitat de les restes rebutjades, per lògica aquestes porcions epifisàries s'haurien de veure incloses en la mostra, cosa que no és així a excepció feta d'una única epífisi proximal de tibia. L'explicació a aquest fet pot ser doble: la desintegració espontània del teixit ossi provocada per la mateixa joventut dels individus o la separació intencional d'aquestes parts. Nosaltres ens inclinem per aquesta segona opció, ja que per una banda no tots els individus són tant joves com per que el teixit no hagi resistit i per l'altra perquè donada la fiabilitat en el mètode d'excavació, seria molt estrany que no s'en hagués recuperat cap evidència. Podem excloure també la possibilitat de desaparició per causa de l'atac de carnívors, ja que això hauria deixat mostres evidents a la resta de l'os.

L'altre factor que caracteritza el conjunt és el relativament elevat percentatge d'ossos patològics. Tenim un fragment de cos mandibular amb la segona molar definitiva extranyament desgastada, i també tres húmer -dos d'ells d'un mateix individu del gènere *Ovis*- que presenten una clara fosseta situada a la fossa radial i que tot i la segura determinació taxonòmica duta a terme, no és en absolut pròpia d'aquest gènere.

Només els ossos d'ovicaprins mostren algunes evidències d'intervenció antròpica, que es poden observar a la figura 1. Val a dir que possiblement aquesta escassedat guardi relació amb la manca d'epífisis abans esmentada, ja que per norma general, el procés de desarticulació deixa marques precisament en aquestes parts i/o les seves proximitats. També cal tenir en compte que les superfícies corticals d'ossos d'animals joves es conserven pitjor que les dels adults i aquest fet pot contribuir també a la desaparició de les traces, sobretot si són fines.

Tenim documentada la desarticulació escàpulo-humeral, que es faria utilitzant eines del tipus ganivet, a l'igual que la del colze, que pot deixar senyals perpendiculars a l'eix de l'os tant a l'epífisi distal de l'húmer com a la proximal del radi. La desarticulació del canell i el turmell deixen senyals similars a l'extrem més proximal dels tercers metacarpià i metatarsià.

La superfície externa de l'ili mostra evidències de descarnació i el costellam és fragmentat en sentit transversal des de la cara ventral.

L'Estrat 4

La composició taxonòmica del conjunt faunístic recuperat a l'estrat 4 és realment sencilla, ja que l'únic tàxon present és el porc, que representa un 57.7% de la mostra i la resta, encara que a l'inventari figura com a mamífer mig no determinat o simplement com a mamífer no determinat, podem suposar que s'hauria d'adscriure al mateix gènere.

Comptem en aquest cas amb dos individus, un fetal o nouat i un exemplar adult jove, d'entre un i tres anys i mig d'edat en el moment del sacrifici, mascle i considerablement robust, tant, que ha estat precís descartar per comparació directa amb d'altres exemplars que no es tracta d'un animal salvatge.

També en aquest cas, la presència de només dos animals, de la mateixa espècie i amb les característiques de repartició esquelètica que es poden observar al gràfic 2 ens fan pensar en la possibilitat que es tracti d'un dipòsit faunístic no subsistencial. Com en el cas anterior, els ossos llargs apareixen molt sencers, tot i que en aquest cas les epífisis no fusionades sí hi són presents.